

Retorika

Az első lépések a trópusok felé

Elvonatkoztatási lépések – 2.

3. Premissza-konklúzió szerkezet:

(p1) Az ebéd ponty vagy borjú lesz
 (p2) Nincs hal
 (p3) Ha nincs hal, nem ponty lesz az ebéd
 (K) Az ebéd borjú lesz

vagy:

(p1) Ha C bevásárolt, a kaja a hűtőben van
 (p2) C bevásárolt
 (K) A kaja a hűtőben van

Vegyünk egy élő nyelvi párbeszédet:

Anett: „Csilla azt mondta, az ebéd borjú lesz vagy ponty.
 Végül hogy döntött?”

Bea: „Nem tudom, de ha már bevásárolt, a hűtőből
 minden kiderül.”

A: „Nemrég felhívott az érvelélmélet zh miatt, és azt
 mondta, már túlesett a bevásárláson, hogy tudjon
 még tanulni.”

B: „Akkor bekukkantok a hűtőbe... Dugig van, de nem
 érzek halszagot.”

A: „OK, akkor veszünk egy kis gombát a borjúhoz?”

Elvonatkoztatási lépések – 3.

4. Elvonatkoztatás a tartalomtól (ami logikailag irreleváns):

b: borjú lesz az ebéd; p: ponty lesz az ebéd;
 h: van hal; c: csilla bevásárolt; k: kaja a hűtőben

b vagy p	ha c, akkor k
nem h	c
ha nem h, akkor nem p	k
b	

Elvonatkoztatási lépések – 1.

1. Szituáció-függetlenség: az implicit elemeket főlőslegessé tesszük, elhagyjuk a főlőslegeset

A: Az ebéd borjú lesz vagy ponty.

B: Ha C már bevásárolt, az alapanyag a hűtőben

A: C bevásárolt (Tehát: alapanyag a hűtőben)

B: A hűtőben nincs hal

A: (Ha a hűtőben nincs hal, az ebéd nem ponty lesz.)
 Tehát az ebéd borjú lesz.

2. Személy-függetlenség: a következtetés elvileg személytelen, csak kijelentések közti viszony

→ A, B-ről megfeledezhetünk

Elvonatkoztatási lépések – 4.

5. A logikailag releváns kifejezések jelentését formálisan rögzítjük

b v p	c ⊃ k	~, v, ⊃: egy logikai
~h	c	elmélet ad jelentést
~h ⊃ ~p	k	(igazságtáblázatok,
b		formális rendszer, stb)

6. A konkrét következtetéseket következtetési sémák váltják fel

$$\varphi \vee \psi, \sim \chi, \sim \chi \supset \sim \psi \Rightarrow \varphi$$

$$\varphi \supset \psi, \varphi \Rightarrow \psi$$

Mi változik az egyes lépésekben?

6. Nem következtetési viszonyokra, hanem azok sémáira koncentrálunk
5. A logikailag „funkcionális” kifejezéseket egy formális elmélet objektumaival helyettesítjük
4. A „miről beszélünk” helyett „milyen formában”
3. A megnyilatkozások nyelvi sorrendjét egy absztrakt logikai sorrenddel helyettesítjük
2. Eltekintünk a megnyilatkozók személyétől
1. Elfeledkezünk arról, ami „lényegtelen”: relevancia-kritériumokat alkalmazunk

RETORIKA

De biztos, hogy el akarunk jutni a logikához? Vagy hol található az érvelés?

- Az érvelés *nyelvi tevékenység* (nem absztrakt séma),
- de *racionalis* (nem bármilyen kommunikáció érvelés),
- melynek alapja a *nézeteltérés* (különben nem érvelünk),
- tehát *társas* kommunikációs szituációt feltételez,
- mindig adott *állásponthoz* kapcsolódik (ellene, mellette),
- melyet *erősíteni* vagy *gyengíteni* akarunk (a másik előtt),
- és ehhez *kijelentéseket* használunk,
- feltéve az *ész alapú konszenzus* lehetőségét.

„Nagyon sokat gondolkoztunk azon, hogy amiről most beszélni fogunk, azt hogyan adjuk elő. Rengeteg sört kellett meginnunk ennek érdekében. És persze úgy van ez, mint minden fontos dologgal: könnyebb volna mindezt egy sör mellett megbeszélni, mint egy unalmas előadóteremben. Ezért azt kérjük, hogy tekintetek el a bénázásainktól, és figyeljetek arra, amit közölni akarunk, ugyanis a mai órán tényleg fontos dolgokat szeretnénk elmondani a verbális meggyőzéssel kapcsolatban.”

Mit csinálnak ezek a mondatok? Információt közölnek? Aligha: létrehoznak egy kommunikációs szituációt.

- (A fenti példa: nyelvi ugyan, társas és racionalis, de nincs nézeteltérés és álláspont → nem érvelés!
→ Ezért tudunk ilyen messzire absztrahálni)
- „Az **érvelés** egy verbális és társas cselekvés, amely kijelentések valamilyen elrendezésének segítségével erősíteni (vagy csökkenteni) kívánja egy vitatott nézet elfogadhatóságát a kommunikációs partner számára, akiről feltételezi, hogy osztozik az érvelővel bizonyos ész alapú feltételek és szabályok elfogadásában.”

A meggyőzés kommunikációs helyzete

- Láttuk: a kommunikátor célja a hallgatók mentális állapotainak megváltoztatása
- Alaptényezők a szituációban:
közlő + üzenet + befogadó
- Szemben a klasszikus kommunikációs modellel: nemcsak az üzenet számít, hanem az is, hogy ki mondja és kinek
- Közlő: hiteles – szakértelem, karizma, megbízható
- Befogadó: fogékonyság maximalizálása
– pl. „tudós”; „háziasszony”; „trendi” szerepek reklámokban
- Üzenet: előző két tényező alapvetően befolyásolja

A klasszikus retorika tárgya

- Meggyőzést célzó beszédek vizsgálata
- Beszélő + beszéd + közönség
- Rengeteg tényező szerepet játszik:
 - Ki mondja
 - Mit mond
 - Hol mondja
 - Mikor mondja
 - Milyen eszközöket használ
 - Miért mondja
 - Hogyan mondja
 - Csúnyán és röviden: quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando)
- Ezek együttesen alakítják ki a retorikai helyzetet

Mivel foglalkozik a retorika?

- Platón: „a lélek irányítása beszéd révén”
- Arisztotelész (az első Retorika c. könyv szerzője): „a meggyőzés lehetőségeit tárja fel”
- Tehát egyszerű verbális manipuláció???
- (Arisztotelész: „az igazság erősebb, mint a hazugság”)
- Legyen inkább: a szép beszéd tudománya (Quintilianus)
 - nyilvános beszédek összeállításának, szerkesztésének és elmondásának művészete

A retorikai meggyőzés eszközdimenziói

- **Éthosz:** „a személyiség lenyomata a beszédben”
 - a beszélő hitelessége/karizmatikussága
- **Páthosz:** „a beszéd lenyomata a hallgatóságban”
 - érzelmek keltése, személyes viszony a témához
- **Logosz:** maga az üzenet, a mondanivaló
- Nem elválaszthatóak: együtt érik el a kívánt hatást
 - ↔ idealista kommunikációs modell: csak a mondanivaló a fontos, a személyességet és az érzelmi jegyeket ki kell zárni → csak „logosz”
 - (John Locke: „az igazságnak nincs szüksége ékesszólásra”)

A klasszikus retorikai szituációk

Genus (nem)	Iudiciale (törvényszéki)	Deliberativum (tanácsadó)	Demonstrativum (bemutató)
Téma	Jog- igazság	Haszon- kár	Dicsőség - dicsstelenség
Feladat	Rábeszélni, befolyásolni	Meggyőzni, befolyásolni	Tanítani, szórakoztatni
A hallgató	Reagáljon	Gondolja végig	Értsen egyet
A cél	Ítélet bíróság előtt	Közös döntés a gyűlésben	Tiszteletadás, stb.
Időben	Múlt	Jövő	Jelen
Irodalmi stílusok	Dráma, szatíra, agitáció, vita	Politikai beszéd, előadás	Társasági beszéd,

A stílusok csoportjai

Genus dicendi – előadás stílusa	Egyszerű (tenue / humile)	„Közepes” (medium)	Emelkedett (grande / sublime)
Beszélő feladata	Informálni, tanítani (docere)	Magának megnyerni, „jól” beszéni (delectare, conciliare)	Megmozgatni, magával ragadni (movere, flectere)
Kiemelt eszköz		Éthosz (folyamatos érdeklődés)	Páthosz (érzelmek, hangulat felkeltése)

A klasszikus beszédszerkezet

1. Bevezetés (*exordium*)
2. Elbeszélés (*narratio*)
3. Tétel, felosztás (*divisio, partitio*)
4. Bizonyítás (*confirmatio*)
5. Cáfolás (*refutatio*)
- 4-5 együtt: érvelés (*argumentatio, probatio*)
6. Befejezés (*conclusio, peroratio*)
- + Kitérés (*digressio, egressio*)

Ezek aránya, hangsúlya (esetleg száma) függ a retorikai helyzettől

A rétor és a tudatosság

- Az eddigiekben szövegek elemzésével foglalkoztunk
- De mi a retorika: szövegelemzés vagy elme-olvasás – magyarul elemzési eszköz-e csupán, vagy szöveggyártási gyakorlat is?
- És főleg – az elemzéssel bele tudunk-e látni a szöveg készítésének gyakorlatába?
- Ez utóbbit elvetjük, de a retorika egyik célja évszázadokon keresztül az volt, hogy megtanítsa / felkészítse a beszélőt hatásos szövegek előadására
- Mi a mai helyzet? Mennyire tudja befolyásolni a rétor a befogadást?

Elrendezés

- Az összegyűjtött anyag megfelelő elrendezése, a beszéd strukturálása, vázlat kialakítása
- Ide kapcsolódik a „beszéd részei” téma

Pl.

- Gáborok eldöntik, milyen sorrendben adják elő a témákat, hogyan kötik őket egymáshoz
- Felépítik az egyes részeket, narratívákat találnak ki

A rétor feladatai

- A klasszikus retorika gyakran nem áll meg a szövegek elemzésénél: előíró, irányító jellegű
- A szövegek létrehozásának feladatai jól meghatározott sorrendben követik egymást:
 1. Kiöttlés (*inventio*)
 2. Elrendezés (*dispositio*)
 3. Megfogalmazás (*elocutio*)
 4. Kimunkálás (*pronunciatio, actio*)
 5. Memorizálás (*memoria*)

Megfogalmazás

- A mondanivaló nyelvi formába öntése, a beszéd részletes kialakítása
- Stilisztikai eszközök kialakítása, toposzok elrendezése, a retorikai szituációnak megfelelően (mint minden feladatnál)

Pl.

- G-k megírják az előadást, ha megtennék... Mindenesetre fóliákat írnak, az is valami

Kiöttlés

- Tájékozódás, adatgyűjtés
- A mondanivaló megtervezése nagy vonalakban

Pl.

- Gáborok megnéznék 3 retorika könyvet, előveszik tavalyi jegyzeteiket, tájékozódnak az Interneten (persze ezt már máskor is megtették... ☺)
- Kitalálják, milyen nagyobb témáról akarnak beszélni (és miről nem), milyen főbb üzeneteket akarnak átadni

Kimunkálás, memorizálás

- A szöveg elmondásának kigondolása: dramaturgia
- Hangsúlyok, beszédtempó, hangnem, gesztusok

- Bemagolás. (Ókor: nincs hang- vagy képrögzítés, az írás viszonylag ritka, viszont az embereknek jó az emlékezete...)
- Különböző memóriatechnikákat használtak
Pl. a szöveg, mint ház, annak részei a szobák, a szobákban található tárgyakhoz kapcsolva a beszéd alakzatai, stb. (mintha ma ilyen sok pénzért árulnának, mint forradalmian új memóriafejlesztő trükk).
- „Az írás feledést fog hozni azokra, akik megtanulják, mert nem gyakorolják az emlékezőtehetségüket – az írásba bízva ugyanis kívülről, idegen jelek segítségével, nem pedig belülről, a maguk erejéből fognak visszaemlékezni.” (Platón)
- (Mi már nem [nagyon] csinálunk ilyet. ☺)

Érvelések retorikai csoportosítása

- „toposz” – hely – (gyakran) meggyőző érveléssémák
- „mindennapi logika” – vagyis nem valóban / feltétlenül „logikus” (=érvényes következtetés, a premissák igazságából szükségszerűen következik a konklúzió igazsága)
- a legfontosabb típusok jól kategorizálhatók

Érvelések a retorika szemével

- Mindennapi érveléseink jó része elemezhető ezen eszközökkel
- Megközelítési különbség van a retorikai, logikai, dialektikai, stb. elemzési módok között
- Most gyakori TOPOSZokat elemzünk és érvelési sémákat

FIGUREN				
1. KLANG-FIGUREN	2. POSITIONS-FIGUREN	3. SINN-FIGUREN	4. SATZ-FIGUREN	5. WEITERE MITTEL ZUR STELLENBILDUNG
1. Alliteration 2. Assonanz 3. Prezisionität 4. Homoioteleuton 5. Homoioteleuton 6. Homoioteleuton 7. Onomatopoeie 8. Lautsymbolik 9. Polypeton 10. Paronomasie 11. Paronomasie 12. Truismus 13. Klauseln, Cursus	1. Metonymie 2. Anapher 3. Epiphora 4. Synchysis 5. Kyklos 6. Anadiplosis 7. Epitaphion 8. Regressio 2. Similitudo 3. Similitudo 4. Parallelismus 5. Chiasmus 6. Antimetabole 7. Belagete Gesetze der schwachen Glieder 3. Witzumstände 1. Inversio 2. Tmesis 3. Hyperbaton 4. Parenthese	1. Verknüpfung 2. Verknüpfung 3. Verknüpfung 4. Verknüpfung 5. Ellipse 6. Zeugma 7. Interjektio 8. Sermocinatio 5. Hendyadion 6. Pleonasmus 7. Euphemismus 8. Epitheton ornans 9. Synonymie 10. Doppeldeutigkeit 2. Gendarmen 1. Klimax 2. Antithese 3. Oxymoron 4. Paradoxon	1. Kontrast 2. Kontrast 3. Kontrast 4. Kontrast 5. Kontrast 6. Kontrast 7. Kontrast 8. Kontrast 9. Kontrast 10. Kontrast 11. Kontrast 12. Kontrast 13. Kontrast 14. Kontrast 1. Komplexion 2. Komplexion 3. Komplexion 4. Komplexion 5. Komplexion 6. Komplexion 7. Komplexion 8. Komplexion 9. Komplexion 10. Komplexion 11. Komplexion 12. Komplexion 13. Komplexion 14. Komplexion 1. Komplexion 2. Komplexion 3. Komplexion 4. Komplexion 5. Komplexion 6. Komplexion 7. Komplexion 8. Komplexion 9. Komplexion 10. Komplexion 11. Komplexion 12. Komplexion 13. Komplexion 14. Komplexion	1. Dialekt 2. Prezisionität 3. Aischrologie 4. Aischrologie 5. Barbarismus 6. Neologismus 7. Schematismus a) Historisches b) Abstr.-Passiv c) Verbum simpliciter 8. Diminutiv 9. Inkonzinnität 10. Anaphora 11. Constructio ad sensum 12. Solioismus

Alakzatok

Besorolási sémák

- Definíciók
 - x fogalom y1, y2, stb. tulajdonságok révén van definiálva
 - z-nek tulajdonsága y1, y2, stb.
 - z tehát x
- Interjú Osama Bin Laden (1998, Der Spiegel):
 - Az Amerikaiak által Irak ellen bevezetett szankciók több mint 1 millió gyermek halálához vezettek. Azt gondoljuk, hogy az amerikaiak a legnagyobb tolvajok és csalók a világon. Egyetlen esélyünk, ...ha hasonló módszereket vetünk be.
- HA így definiáljuk az amerikaiakat, akkor ...

Főbb trópusok

TROPEN

1. GRENZVERSCHIEBUNGSTROPEN	2. SPRUNGTROPEN
1. Verschiebungen innerhalb der Ebene des Begriffsinhalts
1. Periphrase
2. Euphemismus
3. Hyperbel
4. Synekdoché
5. Emphase
6. Antonomastie
7. Litotes
2. Verschiebungen außerhalb der Ebene des Begriffsinhalts
1. Metonymie	1. Metapher
2. Personifikation
3. Allegorie
4. Katachrese
5. Allusio
6. Ironie
7. Adynaton

- Nem-faj (genus-species) érv
 - Ha a hüllők nem emlősök, akkor a krokodil nem emlős
 - Ha az x pártra szavazók nem n-ek (pl. normálisak), akkor y nem normális

- Rész-egész séma

- Ha Isten mindenhol ott van, akkor itt is van
- Ha a Fradi megnyerte a bajnokságot, akkor a csapat minden tagja megnyerte a bajnokságot
- Chivas Regal – a tizenkét éves Whisky Skócia legöregebb desztillálójából
- XY autó – a technika legszebb formájában
- ??Ha egy torta két kiló, akkor minden szelete két kiló

- Különbséget felhasználó sémák

- Ha valaki olyan alacsony intellektuális fejlettségi szinten áll, hogy saját létének nincs tudatában, akkor nem vagyunk kötelesek életben tartani
- Ha x része y kategóriának, de z tulajdonsággal rendelkezik, akkor más ... vonatkozik rá, mint y egyéb tagjainak

Oksági sémák

- ok-okozat
 - Ha esik az eső, nedves az út
 - Ha jó az építész, akkor jól van a ház megépítve
- eszköz-cél
 - Nem akarunk amerikai elnyomókat Perzsiában! Ha minden nap felrobbantunk pár kocsit és őrdjratot, a jenkik el fognak kotródni
- ??hibák – post hoc ergo propter hoc?

Ellentétet felhasználó sémák

- Közvetlen ellentét
 - Te vagy x pártra szavaztál, vagy abnormális vagy
 - Nem szavaztál x pártra
 - Te tök hülye vagy
- relatív
 - x hazugabb y-nál
 - tehát y nem lehet hazugabb x-nél

Összehasonlító sémák

- azonosság-hasonlóság
 - egy korai embrió értelmi szintje a krumpliéval vetekszik
 - így morálisan is ugyanazok a szabályok vonatkoznak rá? ... Ha etikailag nem teszünk különbséget, ez azt jelenti, hogy egy tucat embriót ugyanolyan jóízűen elfogyaszthatunk, mint egy adag krumplipürét?

Példát felhasználó sémák

- induktív példák
- illusztratív példák
 - ezekről több szó lesz az induktív logika részben

- autoritást felhasználó példák
 - János lelkes motorozó
 - J. azt mondja, hogy ez a motor simán ér két milát
 - Ez a motor ér két milát (megveszem Gabornak Karácsonyra)

1. „Logikai igényű viszony”: azonosság, ellentmondás, tranzitivitás, stb. alapján

„Pártunk tiszteli az élet lehetőségét annak minden formájában. Nem hunyhatunk szemet elől, amikor a mesterséges sterilizáció kérdésében kell véleményt nyilvánítanunk.”

2. „Matematikai igényű viszony”: része, nagyobb, kisebb, stb. alapján

„Mi azt valljuk, hogy mindenki úgy rendelkezik a saját teste fölött, ahogy jónak látja. De a petevezeték is a test része, ezért minden nő szabadon kell hogy dönthessen arról, kiiktatja-e.”

- (Jórészt de tartoznak a korábbi „besorolási”, „összehasonlító” és „ellentétet felhasználó” sémák)

Az „új retorika”

- Chaim Perelman, Lucie Olbrechts-Tyteca, 1950-es évek
- Retorikai sémák:
 - Asszociációs sémák: korábban különálló látott elemeket egyetlen egységbe fog össze, érvelési viszonyt hoz létre közöttük.
Pl. „Jó dolog *olvasni*, mert sokat *tanulsz* belőle.”
Típusok: kvázi-logikai; a valóság szerkezetén alapuló; a valóság szerkezetét alakító
 - Disszociációs sémák: az egészet elemekre bontja
Pl. „Amikor nacionalizmusról beszélünk, meg kell különböztetni nemzetünk *szerejét* más nemzetek *gyűlöletétől*.”

A valóság szerkezetén alapuló érvek

- Kapcsolatot teremt az alátámasztandó álláspont és a közönség világról alkotott nézetei között
→ valamit azáltal teszünk elfogadhatóvá, hogy beépítjük abba, amit eleve elfogadunk
- 1. Szekvenciális viszonyok (itt korábban: „oksági” sémák)
 - eszköz-cél: „Azért tanítjuk ezt, mert ezáltal majd jobban tudtok érvelni.”
 - ok-okozat: „Azért tanítjuk ezt, mert Józsi ezt kérte tőlünk a múlt óra után.”
 - pragmatikus viszony: a következményekkel érvel
„Aki ezt benyalja, az jobb esélyekkel indul a zh-n.” (+)
„Aki nem jár be, az tudatlan marad.” (-)

Kvázi-logikai érvek

- Az érvelési kapcsolat logikai természetűnek tűnik: ha elfogadod a kiindulást, el kell fogadnod a következményt
Pl. „A hazug emberekben nyilván nem bízunk meg. Ám egy országot csak olyan ember vezethet hatékonyan, akiben megbízunk. Tehát nyilvánvaló, hogy...”
- Nem az a kérdés, hogy valóban logikailag érvényes-e a viszony (lásd később), hanem hogy logikusnak tűnik-e az adott situációban

2. Együttjáró viszonyok: heterogén, szekvenciálisan nem összefüggő elemek között

- személy és tettei közti összefüggés
„Gábor túl hangosan beszél, biztosan beképzelt.”
- csoport és tagjai közti összefüggés
„Gábor szerény gyerek, hiszen a buddhista egyház tagja.” (ez nem igaz) (oké, akkor taoista ☺)
- tulajdonság és ismertetőjegyek közti összefüggés
„Ez az óra valószínűleg tök unalmas – mindenki alszik.”
- személy és tettek fordított viszonya: tekintély-érv
„Zsír dolog lehet kungfuzni, hiszen Gábor is ezt csinálja.”

A valóság szerkezetét alakító érvek

- Egy álláspontról úgy győzőm meg a közönséget, hogy egyben egy képet fogadtatok el a valóságról
→ új rendet teremt, nem a már meglévőre alapoz
- 1. Kapcsolat felmutatása egyedi eset alapján (Itt korábban: „példát felhasználó” sémák)
„Gyuri nyilván nem érti, miről beszélek most. Világos, hogy baj van a felfogásával.” (példa, illusztráció)
„Gizi minden órán jegyzetel – ez az út az ötöshöz.” (modell)
- 2. Szerkezeti hasonlóság más dolgok szerkezetével
„Olyan az érvelésmélet, mint a kirakós játék. Sokáig csak a kereteket látod, és nem tudod összerakni a részleteket, de ha kitartóan foglalkozol vele, egyre gyorsabban összeáll a kép.”
- (Indukció és analógia)

És egy kis kitérő

- Toulmin modellje
 - Hasonlóan Perelmanhoz, Toulmin is a jogi érveléseket veszi alapul argumentációs modelljének kialakításához
– Toulmin, S. E. 1958. *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge UP.
 - Ebben valamilyen általánosan elfogadott *tényt* (data, *D*) használ fel az érvelő az álláspont (conclusion, *C*) igazolására.
 - A kérdés az, hogy indokolja-e a tény az álláspont elfogadását. A kapcsolatot az – általában implicit – biztosíték (warrant, *W*) teremti meg, ami esetenként további – explicit – támogatást (backing, *B*) kap.
 - A támogatás azonban a vitás kérdés jellegétől függ, így nem „mezőfüggetlen”.
 - Toulmin modellje ezért az érvelés értékelését nem csak a formális logikától távolítja el, hanem a mezőfüggetlen megítéléstől is. A „mező” ismerete nélkül az érvelés erőssége nem mérhető fel. Emiatt a modell érvelések értékelésére nemigen alkalmazható, és – bár más terminológiát használ – nemigen különbözik pl. a cicerói retorikai szillogizmustól (*De inventione*, 34).

Disszociációs érvek

- Fogalmak tisztába rakása: általában valaminek az eredménye (kritika, ellenvetés)

„Világos, hogy amikor a logika céljairól beszélünk, külön kell választanunk két dolgot. Használhatjuk arra, hogy mi magunk rájövünk az igazságra – ekkor új következtetéseket vonunk le a meglévő ismeretek alapján. De használhatjuk arra is, hogy másokat meggyőzzünk a saját igazunkról, beláttassuk azt, amit mi már eleve tudunk – logikus érvek segítségével. Ez a két dolog általában igencsak eltér egymástól.”

- A fogalmak tisztázása az érvelő meggyőzés céljait szolgálja: ahogy az érvelő érdekében áll

Egy toulmini sémára példa

D – Q – C
I I
W R
I
B
D – data – tény
Q – qualification – minősítés
C – conclusion – álláspont
W – warrant – biztosíték
R – restriction – szűkítés
B – backing – támogatás

Gabesz igaz magyar (C), hisz kaposvári (D).
Ha nem hiszitek, hát azért, mert a kaposváriak magyarok (W), és K. a Magyar Köztársaság városa (B).
De persze nem tuti biztos ez (Q), mert lehet, hogy Gábor a Marsról, a Vörös bolygóról származik (R1), vagy Skóciából települt be (R2).

Retorikai modell?

- A fenti sémák alkalmazásának mindig *célja*, hogy egy véleményt elfogadtassunk/elutasíttassunk
- mindig *adott közönség* viszonylatában
→ sokféle közönség lehet: az eszközöket mindig hozzá igazítjuk: rekonstruáljuk a hiteiket, vágyaikat, elvárásaikat stb., és ebből dolgozunk
- Nincs tökéletesen „univerzális” közönség: nem lehet az egész emberiség számára egyszerre meggyőzőnek lenni: kultúra- és korfüggő
- Az érvelésben felhasznált indokaink nem (feltétlenül) azonosak saját hiteink okaival

A vád – és a reakció

- A hellenisztikus retorika elég részletesen kidolgozta a törvényszéki helyzetekben alkalmazható lépéseket, amelyek meghatározzák a vita jellegét és irányát.
- Például Cicero a megvádolt válaszlehetőségeit felvázolva (*De inventione*, 1.17-19) megvizsgálja, hogy a vád bizonyos tagadása milyen állapotot, *sztáziszt* hoz létre.
 - „Nem én követtem el!”
 - „Nem volt bűn!”
 - „Elkövettem, de van mentségem!”
 - „A bíróság nem jogosult ítélni!”

A sztázisz rendszer felhasználása

- Döntő, hogy vitás helyzetekben milyen sztáziszt, állapotot hozunk létre, mert ez alapvetően befolyásolni tudja azt, hogy mi mellett / ellen kell érvelni a továbbiakban
 - tudományos viták is
 - Prelli, Lawrence J. 1989. *A Rhetoric of Science - Inventing Scientific Discourse*. szerk. Arnold, C. C., *Studies in Rhetoric/Communication*. Columbia: University of South California Press.
 - mindennapi helyzeteinkben is sokszor a legelső lépésnél tudjuk a legtöbbet tenni „ügyünk érdekében”